

Dekoloniseren van *het onderwijs*

TIEN KEER MEER *geschiedenis - Verzwegen geschiedenis op school* is een initiatief om gehoor te geven aan de verzwegen perspectieven rondom de wereldgeschiedenis. Op 1 juni van dit jaar werd door The Black Archives, in samenwerking met de Commissie Wereldgeschiedenis van de Vereniging van Docenten Geschiedenis en Staatsinrichting in Nederland, dit initiatief gelanceerd in de vorm van een poster waar alternatieve tijdvakken aan het geschiedenisonderwijs zijn toegevoegd. Dit initiatief probeert meer perspectieven toe te voegen aan het eurocentrische geschiedenisonderwijs, waar we in het Nederlandse onderwijs mee te maken hebben.

De *Tien keer meer geschiedenis*-poster probeert wat te doen aan deze eurocentrische canon, waarin, bijvoorbeeld, het tijdvak 'tijd van regenten en vorsten' de 'tijd van kolonialisme en handelskapitalisme' wordt. Een mooi initiatief om het geschiedenisonderwijs te dekoloniseren. Maar is het voldoende om *slechts* het geschiedenisonderwijs te dekoloniseren? Moeten we niet het gehele onderwijs in de brede zin dekoloniseren? Een hoe doen we dat?

WITHEID ALS MACHTSVORM

Dezelfde gedachte die tijdens de koloniale expansie van verschillende West-Europese landen voor uitbuiting, diefstal en slavernij heeft gezorgd en mensen tot zwijgen heeft gebracht, is dezelfde gedachte die impliceert dat Europese geschiedenis 'belangrijker' is dan de geschiedenis van anderen. Deze gedachte stelt dat 'het Westen' superieur is, een gedachte die hand in hand gaat met het idee dat niet-Westerse Europeanen minder zijn. Hier gaat het om een idee dat deel uitmaakt van witheid als machtsvorm, waarin iedereen die in witheid participeert de suggestie reproduceert dat witte mensen de norm uitmaken.

ONDER-
WIJS
COLUMN

ZOUHAIR
HAMMANA

beeld STARTUPSTOCKPHOTOS, PIXABAY

Dit zien we niet alleen terug in het geschiedenisonderwijs, waarin de Grieken en Romeinen worden gezien als de bakermat van civilisatie, maar dit zien we bijvoorbeeld ook terug in de sociologie. Auguste Comte, Karl Marx, Émile Durkheim, Max Weber en Georg Simmel worden gezien als 'de grondleggers van de sociologie'. Iemand als W.E.B. Du Bois, een Afro-Amerikaanse socioloog, zou ook alle recht moeten hebben op de status van grondlegger, maar die status – in de recente woorden van Aldon Morris – is hem al door zijn tijdgenoten ontzegd. Hetzelfde geldt voor Ibn Khaldun, die pakweg 400 jaar voor de geboorte van Auguste Comte al sociologie bedreef. En laten we niet vergeten dat het allemaal mannen zijn die genoemd worden als er gesproken wordt over 'grondleggers', terwijl vrouwen ook zeker een aandeel hebben gehad in het ontwikkelen van de sociologie. Neem bijvoorbeeld Harriet Martineau, een Britse sociale wetenschapper, of Pandita Ramabai Saraswati, een Indiase geleerde die in de 19^e eeuw veel heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van sociale theorie.

Waarom is het een probleem dat alleen witte mannen gezien worden als de 'grondleggers' van een wetenschappelijke discipline? Behalve dat hiermee het idee gereproduceerd wordt dat 'het Westen' superieur is, gaat dit ook gepaard met het negeren van andere vormen van ken-

+ ZOUHAIR HAMMANA IS SOCIOLOOG EN PROMOVENDUS AAN DE ERASMUS UNIVERSITEIT IN ROTTERDAM. ZIJN ONDERZOEK GAAT OVER DE OMGANG MET (CULTURELE) DIVERSITEIT IN HET VOORTGEZET ONDERWIJS.

Waarom is het een probleem dat alleen witte mannen *gezien worden als de 'grondleggers' van een wetenschappelijke discipline?*

nis en epistemologieën die op z'n minst net zo belangrijk zijn als westerse. Het onderwijs dekoloniseren betekent dus dat we het Westen moeten decentraliseren, iets dat verder gaat dan het onderwijzen van alternatieve grondleggers. Dit houdt in dat het curriculum aangepast moet worden en kennis en epistemologieën van buiten Europa ook de aandacht moeten krijgen die ze verdienen. Maar kennis *an sich* is niet voldoende. Onze pedagogische methodiek moet eveneens broodnodig onder het mes.

WAARDIGE STUDIE

Dekoloniseren moet niet slechts betekenen dat we de huidige canon aanpassen met 'alternatieven'. Het moet ook betekenen dat we gaan nadenken over andere vormen van onderwijzen, andere vormen van pedagogiek. Het huidige model waarin de onderwijzer centraal staat en de studenten de dociele ontvangers zijn in het proces van kennisoverdracht, is een machtsstructuur die aanneemt dat studie een eenzijdig proces is, met studenten als lege canvassen. Dit zijn gevaarlijke aannames die kannibaliseren en koloniseren op de legitimiteit van de student als waardige kennispartner, en het idee van wat 'studie' en 'onderwijs' is beperken tot een klas-

siek hiërarchische communicatiestroom. Dekoloniseren zal dus niet alleen moeten gebeuren op het front van wat we *weten*, maar zal vooral ook moeten gebeuren op het front van wat we *doen*.

Ideeën rondom co-creatie van kennis, ideeën rondom co-studie, noties rondom ons sociale leven in en rondom het onderwijs zullen ook deel uit moeten maken van het dekoloniseren van het onderwijs. De notie dat studie begint bij de docent, en begint bij het moment dat de docent het signaal geeft om de les te beginnen, is een koloniaal idee dat alles wat voor dat signaal bestond tot zwijgen brengt en verwijderd uit de mogelijkheden van wat waardige studie inhoudt. Een dergelijke *call to order*, in de woorden van Fred Moten en Stefano Harney, kan levendig worden vastgelegd in een klaslokaal, waarin de docent het klaslokaal betreedt en de *call* uitbrengt om de les te starten, om echte studie te starten. Dit veronderstelt dat wat er al in het klaslokaal gebeurde geen echte studie was en dat het gebaar van de docent nodig was om het 'officieel' te maken. Het had de 'latenwe-beginnen-call' nodig om het legitiem te maken. Dit is natuurlijk een daad van kolonisatie – je probeert een einde te maken aan iets, met tegelijkertijd de pretentie dat het er nooit was.

LOZE BELOFTE

Een dekolonisatie-praxis is niet compleet met alleen strategieën die zich focussen op wat we 'weten', maar moet net zoveel de nadruk leggen op strategieën die focussen op wat we 'doen'. Pleiten voor een verandering van het curriculum, voor een verandering van de canon (iets wat The Black Archives met de poster *Tien keer meer geschiedenis* proberen te doen), is een goed begin. Het opnemen van (vrouwelijke en niet-binaire) denkers, geleerden en auteurs van kleur en het opnemen van niet-westerse kennis en epistemologieën in curricula is eveneens een belangrijk beginpunt. Dit zal echter tezamen moeten gaan met een transformatie van de manier waarop onderwijs vorm wordt gegeven. Een transformatie van onze pedagogische aanpak. Want een poging tot het dekoloniseren van onderwijs zonder het transformeren van onze pedagogische methodiek is een loze belofte. ✕

LITERATUUR

The Undercommons: Fugitive planning and black study. Stefano Harney & Fred Moten (2013) *London: Minor Compositions*.
The scholar denied: WEB Du Bois and the birth of modern sociology. Aldon Morris (2017) *Berkeley: University of California Press*.